

Hovedangrepet må rettes mot

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Stortingets presidentskap

Morgenbladet 7/11.46

Morgenbladet 7/12.1946

Nødretten kan ikke brukes som fikenblad for all uanstendighet.

114898

Åpen tale av overlæge Scharffenberg i Juristforeningen.

— Dette var sannelig et friskt sabbatsmell, sa en av de begeistrede tilhørerne etter overlæge Scharffenbergs foredrag i Juristforeningen fredag kveld om «Innstilling fra Undersøkelleskommissionen av 1945». Storsalen i Høires Hus var fylt til trengsel allerede en god stund før møtets begynnelse, og det var en representativ forsamling som hilste overlægen da han besteg talerstolen. Vi kan nevne navn som Arntzen, Aulie, professorene Andenæs og Andal, Brock, general Berg, Paal Berg, Gunnar Jahn, Moseid, Utheim, rektor Mohr med flere, samt medlemmer av Protokollkomiteen.

— Jeg har lest Undersøkelleskommissionens innstilling med levende interesse, og jeg vil uttale min beundring for dens arbeid, begynte overlæge Scharffenberg sitt foredrag. Denne innstillingen vil bli stående i historien som et dokument av første rang; det må bli folkelesning.

— Spørsmålene om forholdene i London og Stockholm må bli rettslig belyst, fortsatte foredragsholderen, og det er min personlige mening at både Mowinkel og Frihagen skulle hatt avskjed på et meget tidligere tidspunkt. Scharffenberg nevnte en del merkelige utnevelser av sivile, et skriv til Regjeringen med 650 underskrifter om «et passende organ for opinionen i London» og Vogt jr.s kritikk av Regjeringen, likeledes at det var kommet klager fra London og Stockholm om at det var tatt for meget hensyn til arbeiderpartifolk.

Om Koht sa taleren at han nektet å melde seg for Kongen da han var

i Molde, og at han opptrådte som kverulant overfor det engelske utenriksdepartement. Innbruddet hos fylkesmann Utheim ble også nevnt.

— Vi skulle kanskje ikke vaske vårt skittentøy offentlig, sa taleren videre, men nå må det kastes lys over alle slike forhold, og en må ha svar på alle de ryktene som har versert.

Norge skulle ha ført en nøytral politikk til begge sider, men parolen var faktisk at en ikke skulle kjempe mot England i tilfelle av et angrep. Regjeringen stolte på England og regnet med at engelskmennene ville gripe inn hvis tyskerne kom. Etter 9. april talte Churchill om «det tyske overfall som vi har provosert!» England ville okkupere norske havner i tilfelle av krig; etter mitt foredrag 9. april 1946 kom det riktig nok et dementi fra England, men det har jeg liten tiltro til.

I Riksretten må det søkes klarlagt: Forsømte Regjeringen Nygaardsvold forsvaret ut fra det synspunkt at den engelske flåten var sterk nok?

Hvorfor førte de tyske skipene franske flagg da de kom til Kristiansand?

Intet av dette unnskylder tyskerens angrep, men Regjeringen pliktet å regne med angrep fra begge kanter. Engelskmennene visste hvor svakt vårt forsvar var, og Regjeringen ønsket ikke å komme på feil side — Regjeringen regnet med engelsk støtte.

— En ærlig nøytralitetspolitikk må bygges på ærlighet til begge sider, fortsatte Scharffenberg. Norge er lett å forsvare, og for England og Tyskland gjaldt det først og fremst å hindre den andre i okkupasjon. Hadde vi vært rustet, hadde det

Forts. siste side.

vært mulig å være nøytral både mot England og Tyskland, og på den annen side, selv med det dårlige forsvaret vi hadde, ville mineutleggingen tilføyd tyskeren langt større tap. Jeg nevnte mine synspunkter om kystforsvar for Torp og Monsen den gang, og jeg merket at Monsen møtte motstand hos Nygaardsvold. Monsen var bedre enn sitt rykte — og bedre enn Ljungberg. Senknningen tilføyd tyskerne langt større det minste inntrykk på Koht og Ljungberg.

Scharffenberg kom inn på Sanniteten og savnet den i Kommissjonens innstilling. Tilstandene var like skandaløse der, og også dette må inn for Riksretten.

— Koht og Nygaardsvold har handlet riktig ved sine skriv, og de skal ikke kritiseres nærmere.

men hovedangrepet må rettes mot Presidentskapet. Regjeringen forstod ikke sin egen begrensnings, men Presidentskapet var advart på forhånd, og likevel ville de avsette Kongen, som nødrett, heter det i forsvaret, men nødretten kan ikke brukes som fikenblad for all uanstendighet. (Applaus). Kommissjonens kritikk av Presidentskapet er et mesterstykke, og det er intet å tilføye.

Stockholmslegasjonen gikk med på å avsette Kongen til fordel for hans sønnesønn, prins Harald. Det kan ikke anføres en eneste klage mot Kongen, og så tror man at han ville utlevere sin sønnesønn til slike folk og et slikt Storting.

Terbovens og Quislings plan var å avsette Kongen og opprette et riksråd hvor NS hadde en del plasser, og fra 1. mars 1941 skulle NS overta hele makten. Presidentskapet vil

unnskyldte seg med at de vurderte feil, men det rekker ikke. Av Stortingets Presidentskap må en ha lov til å kreve større vett enn de ungdommene som da drog til fronten — og som vurderte feil. Presidentskapet har vanæret Stortinget ved sin holdning. Dette er ikke etterpåklokskap, jeg sa også den gang at selv om Tyskland seirer, skal vi ikke søle oss til.

— Hele folket har skyld, sa Scharffenberg videre, ja, de som valgte Stortinget har skyld. Her trenges politisk opplysning, og kravene til Regjering og Storting må høynes. Parlamentarismen er demokratiets kreftskade, og bare en regjering av landets fremste personligheter, utenfor partiene, kan bevare Norge fra all stormaktspolitikk.

— Frie vil vi være, herrer i vårt eget hus vil vi være, koste hva det koste vil, sluttet overlæge Scharffenberg sitt foredrag som ble hilst med stormende applaus.

Stortingsmann Løberg innledet den etterfølgende diskusjon. Han var fullstendig uenig med Scharffenberg og mente at dokumentene som var lagt fram var altfor ensidige. Hele folket måtte bære ansvaret, sa han.

Videre deltok i debatten de juridiske studentene Ringdal, Holdt-Aanensen og Sven Stray.

Stray framholdt det som et alvorlig anklagepunkt at ansvaret ble pulverisert; skulle en holde på slik, kunne en jo legge ansvaret på våre forfedre langt tilbake i oldtiden. De som har begått feilene, feil mot konstitusjonen, de må ta ansvaret.

Overlæge Scharffenberg støttet Stray i sin sluttreplikk.